

ваційна активність виробничої сфери України залишається поки надто низькою. Більш того, практика свідчить, що як в цілому по країні, так і в окремих її регіонах, деякі важливі показники інноваційної активності мають тенденції до зниження.

Але все ж таки необхідно зазначити, що в інноваційній сфері є певний прогрес, а саме – розуміння її значимості для української економіки. І саме це розуміння повинно посприяти суттєвим інноваційним зрушенням в економіці, залученню інтелектуального потенціалу нації, адже, на жаль, фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найкращої якості, зростання ролі іноземних інвесторів.

Інноваційні засади розвитку економіки можуть бути зведені лише на системній основі – врахуванні всіх факторів у їх взаємодії. За допомогою інформаційних технологій треба виявити пріоритетні напрями впровадження інновацій, залучивши до цього процесу всі верстви суспільства для створення високоефективної національної економіки.

Отже, впровадження інновацій впливає на рівень конкурентоспроможності економіки країни, що проявляється в зростанні продуктивності праці, структурному оновленні економіки, збільшенні питомої ваги високотехнологічних, наукомістких галузей в структурі виробництва та експорту, підвищенні якості продукції, і, як наслідок, – в розширенні ринків збуту. Досить актуальними для України на науковому і прикладному рівнях є проблеми формування ефективного механізму державної підтримки інноваційної діяльності, диверсифікації джерел фінансування наукових досліджень, розбудови сучасної інноваційної інфраструктури, забезпечення системності та ефективності інноваційних процесів.

1. Кирич Н.Б. Інноваційна діяльність підприємств та організацій як метод стабілізації економіки регіонів України / Андрушків Б.М., Кирич Н.Б., Погайдак О.Б. // Вісник економічної науки України. – 2009. – №1 (15). – С. 23-25. 2. Бутенко А.І. Інвестиційна діяльність в інноваційній сфері підприємництва України: методи і форми / А.І. Бутенко, Є.В. Лазарева // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 2. – С.14-19. 3. Голубченко А.К. Відродження промисловості України – шлях до радикальної гуманізації економіки України [Електронний ресурс] / А.К. Голубченко. – Режим доступу до матеріалів: <http://www.spu.in.ua/ua/zaavy/3414> 4. Гончаров Ю.В. Ресурсний потенціал промисловості України та розвиток конкурентоспроможності національної економіки / Ю.В. Гончаров, Д.В. Крищенко / Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2006. – № 1-2. – С. 33-34.

Надійшла до редколегії 04.05.11

УДК 336.02:330.362

А. Вірченко, асп.

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Розкрито головні напрями переосмислення значення макроекономічної політики в сучасних умовах. Окреслено важливі зміни в розробленні фінансової політики. Обґрунтовано необхідність зміщення пріоритетів макроекономічного регулювання на користь фінансової політики.

Ключові слова: глобальна фінансово-економічна криза, фінансова політика, макроекономічна стабілізація, інструменти макроекономічної політики, таргетування державного боргу, автоматичні фіскальні стабілізатори.

Раскрыты главные направления переосмысления значения макроэкономической политики в современных условиях. Очерчены важные изменения в разработке финансовой политики. Обосновано необходимость смещения приоритетов макроэкономического регулирования на пользу финансовой политики.

Ключевые слова: глобальный финансово-экономический кризис, финансовая политика, макроэкономическая стабилизация, инструменты макроэкономической политики, таргетирование государственного долга, автоматические фискальные стабилизаторы.

The paper studies major ways in rethinking macroeconomic policy under current conditions. Crucial changes to design financial policy are outlined. A necessity is highlighted to shift priorities in macroeconomic regulation to advantage of financial policy.

Keywords: global crisis, financial policy, macroeconomic stability, macroeconomic policy instruments, (government) debt targeting, automatic fiscal stabilizers.

Глобальна фінансово-економічна криза, що почалася в жовтні 2008 року, посилила науковий інтерес до проблем забезпечення макроекономічної стабільності за допомогою фінансового регулювання. Необхідність досягнення економічної стабільності в кризових умовах змусила науковців переосмислити роль та значення фінансової політики та звернути особливу увагу на фіскальні засоби макроекономічної стабілізації. Йде мова про те, що заходи економічної політики, які застосовувалися з початку 80-х років ХХ ст., перестали бути дієвими, оскільки поточна криза набула світового масштабу (що обмежило силу впливу зовнішньоекономічних інструментів стабілізації) та фінансового характеру (що робить неефективним застосування заходів грошово-кредитної політики та послаблює традиційний механізм монетарної трансмісії). За таких умов пріоритетного значення набуло бюджетно-податкове регулювання. У цьому контексті дослідження проблем ефективного бюджетно-податкового регулювання з метою подолання макроекономічної нестабільності, виявлення каналів трансмісійного механізму бюджетно-податкової політики та особливостей їхнього функціонування набуває важливого теоретичного та практичного значення.

Проблеми сутності, складових та значення макроекономічного регулювання для економічної стабілізації привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких: Базилиев В.Д., Барановський О.І., Василек О.Д., Лепушинський В.А., Міщенко В.І., Луїна І.О., Опарін В.М., Радіонова І.Ф., Соколовська А.М., Сомик А.В., Федоров В.М., Чухно А.А. та інші; а також західні дослідники: Барро Р., Бланкарт Ш., Бланшар О., Манків Г., Масгрейв Р., Ромер Д. та інші. Незважаючи на значну кількість наукових розробок у цій галузі, ряд проблем, пов'язаних зі зміною ролі фінансової політики, залишається недостатньо розробленими.

Метою пропонованого дослідження є виокремлення головних напрямів переосмислення значення макроекономічної політики за умов глобальної фінансово-економічної кризи й обґрунтування необхідності зміщення пріоритетів у засобах макроекономічного регулювання національних економік з метою макроекономічної стабілізації та підвищення конкурентоспроможності і добробуту.

Аналіз еволюції світової економічної думки засвідчує, що чільне місце в інструментарії розробників макроекономічної політики протягом ХХ – початку ХХІ ст.

займала то фінансова, то грошова політика, і це чергування співпадає з чергуванням теоретичного лідерства кейнсіанського й неокласичного напрямів. У період Великої депресії та розгортання кейнсіанської революції фінансова політика розглядалася в якості центрального макроекономічного засобу. Однак протягом 1970 – 1980-х років, коли відбулися глибинні соціально-економічні та техногенні зрушення в економічному розвитку і кейнсіанський напрям розгалужувався, а неокласичний напрям почав відновлювати провідні позиції, фінансова і монетарна політики розглядалися рівноцінними в контексті досягнення головної мети – зовнішньої та внутрішньоекономічної рівноваги. Протягом останніх двох десятиліть ХХ століття, коли відбувся перехід кейнсіанства в опозицію до неокласики, значення фінансової політики применшувалося. Однак з 2008 року, коли розпочалася глобальна фінансово-економічна криза, знову посилюється увага до фінансової політики.

Обмеження ролі фінансової політики мало декілька причин. По-перше, це скептицизм щодо її дієвості, обґрунтований у теоремі еквівалентності Рікардо. По-друге, вважалося, що за умов, коли грошова політика спроможна підтримувати стабільні темпи приросту ВВП, немає потреби у застосуванні інших інструментів. По-третє, у розвинених економіках пріоритетами є стабілізація та зниження характерного для них високого державного боргу; у країнах з нерозвинутою ринковою економікою немає належних умов для застосування антициклічних заходів у повному обсязі. По-четверте, між розробкою заходів фінансової політики та її втіленням присутній часовий лаг, який перевищував тривалість попередніх нетривалих рецесій. А також політичні чинники набагато більше викривляють фінансову політику, аніж грошову.

Найкращою вважалася така політика, яка спроможна забезпечити вищий рівень економічної стабільності. Період до середини 2000-х років, який у розвинених країнах характеризувався помірними темпами економічного зростання й інфляції, часто називають "Великою помірністю" [4]. Проте нинішня криза змінила ситуацію.

До початку кризи протягом тривалого часу перевага надавалась грошовій політиці з метою підтримання стабільно низької інфляції та невеликого приросту валового випуску. Вважалося, що фінансова політика відіграє другорядну роль, оскільки політичні чинники суттєво знижують її ефективність. Здійснення грошової політики було привабливим ще й тому, що спектр її інструментів обмежувався, як правило, політикою облікових ставок.

Як відомо, поточна криза, що бере початок з житлового й фінансового секторів, призвела до суттєвого скорочення сукупного попиту. Це падіння стало найбільшим за часів Великої депресії. Його основними причинами є значне скорочення добробуту, зростання заощаджень за мотивом перестороги за рахунок скорочення споживання, очікування невизначеності з боку домогосподарств та підприємств, зростання труднощів при отриманні кредиту.

Переосмислення макроекономічної політики в сучасних умовах стосується двох головних напрямів:

- досягнення макроекономічної стабільності;
- стимулювання сукупного попиту.

Зміна ролі та значення фінансової політики за сучасних соціально-економічних умов полягає в наступному:

- кардинальна зміна інструментарію макроекономічної політики;
- підвищення цільового рівня інфляції;
- необхідність змішаних режимів таргетування;
- забезпечення економіки необхідним обсягом грошової маси;

- таргетування державного боргу на більш низькому рівні;

- покращення дії автоматичних стабілізаторів [4].

Кардинальна зміна інструментарію макроекономічної політики. Заходи економічної політики, що застосовувалися з початку 80-х років ХХ ст. до кризи, перестали бути дієвими (особливо для підтримки сукупного попиту на оптимальному рівні) в сучасних умовах з таких причин:

- поточна криза є світовою, тому немає змоги відновлювати рівновагу за рахунок стратегії експортно-імпорتنних операцій;
- фінансова природа кризи послабила традиційний механізм монетарної трансмісії.

Однак ще досі багато країн застосовують монетарну експансію, і фінансовий простір (різниця між цільовим рівнем державного боргу і реальним) для пониження центрального банком облікових ставок дедалі зменшується. У цих країнах монетарна політика повинна застосовуватися лише для підтримки фінансових стимулів з метою уникнення зростання відсоткових ставок, доки валовий випуск не почне відновлюватися.

За таких умов великого значення набуває фінансове регулювання. Для того, щоб фінансове стимулювання було ефективне, воно повинно бути: вчасним (оскільки існує нагальна потреба в регулюванні), достатнім за обсягом (щоб упливати на величину сукупного попиту), тривалим (оскільки очікуваний час рецесії суттєвий), диверсифікованим (оскільки присутній елемент невизначеності щодо того, який із заходів фінансової політики буде найуспішнішим), колективним (усі країни, що мають достатній фінансовий простір, повинні об'єднатися з метою подолання глобальної кризи) і стійким (з метою уникнення великої заборгованості у довгостроковому періоді та наслідків, протилежних очікуваним, у короткостроковому періоді). На думку сучасних дослідників, головною складністю є забезпечення балансу між цими цілями [5, с. 3].

Криза внесла корективи в усвідомлення значущості фінансової політики. Вона показала, що окрім стабільних темпів інфляції та випуску, слід контролювати й інші змінні: структуру випуску, динаміку цін на активи, частку позикових коштів у економічних агентів тощо. Криза також продемонструвала, що є можливість маніпулювати більшим спектром інструментів, ніж це було до кризи. Проблема полягає в тому, щоб уміти їх поєднувати й ефективно застосовувати.

Фінансова політика знову повернулася на чільне місце як інструментарій макроекономічного регулювання. Для цього було дві основні причини. По-перше, оскільки можливості грошово-кредитної політики були вичерпані, то у розробників політики не було іншого вибору, ніж використовувати заходи бюджетно-податкової політики. По-друге, з самого початку очікувалося, що спад буде досить тривалим, тому очевидно, що у заходів фінансового стимулювання буде достатньо часу, щоб здійснити сприятливий вплив на економічну ситуацію.

Підвищення цільового рівня інфляції. У докризових умовах мала місце беззаперечне твердження, що інфляція повинна бути не тільки стабільною, але й дуже низькою (більшість центральних банків обрали її цільове значення на рівні двох відсотків) [8]. Це призвело до дискусій з приводу того, що низькі темпи інфляції можуть призвести до ліквідної пастки, що обмежило б простір для проведення стимулюючої грошової політики. Однак вважалося, що така небезпека не є суттєвою, оскільки можна було викликати очікування зростання інфляції, цим самим підвищуючи очікувані реальні відсоткові ставки та стимулюючи економічну активність у поточному періоді [7, с. 207].

Низькі темпи інфляції були проголошені як основний обов'язок центральних банків. Великою мірою цьому сприяло бажання центральних банків зосереджувати увагу на темпах інфляції, а не на економічній активності в цілому, що підбадьорювалося теоретичними напрацюваннями у вигляді моделі нових кейнсіанців. Згідно з цією моделлю низькі темпи інфляції, що супроводжуються нульовим приростом валового випуску, – це найоптимальніша політика [6, с. 51].

Постає питання, чи слід збільшувати цільові показники інфляції з метою розширення простору для дії грошово-кредитної політики. Для цього слід співставити витрати, пов'язані з підвищенням інфляції, та можливі вигоди від неї.

Під час кризи слід збільшити цільовий показник інфляції для розвинених країн з 2% до 4%. Таке підвищення буде невідчутним для домогосподарств (а тому майже не позначиться на сукупному попиті), однак залишиться простір для зниження відсоткової ставки у період кризи (таким чином, зросте ефективність грошово-кредитної політики). Таким чином, незначне підвищення цільового рівня інфляції залишиться непомітним для домогосподарств, у той же час це дозволить стабілізувати фінансові ринки.

У випадку країн, що розвиваються, підвищення інфляції буде вищим (з 4 – 5 до 8 – 10%). Однак це також є виправданим, оскільки цільові показники економічного зростання тут також є значно вищими.

Необхідність змішаних режимів таргетування. Якщо раніше, до настання кризи, ключовим орієнтиром під час проведення політики було не перевищення цільових темпів інфляції, то тепер до таких орієнтирів належить ще й стабільність валютного курсу.

Сильні коливання курсу національної валюти спричиняють призупинення ділової активності. Коли значна частина угод укладається в іноземній валюті, різкі коливання валютного курсу породжують невизначеність щодо доходів за укладеними угодами. Таким чином, відбувається порушення фінансової стабільності, що не може не позначитися на обсягу випуску.

Стабільність курсу національної валюти повинна стати додатковим (поряд з таргетуванням інфляції) обов'язком центральних банків, особливо якщо йде мова про малу відкрити економіку.

Забезпечення економіки необхідним обсягом грошової маси. Криза змусила центральні банки розширити сферу своїх повноважень як кредиторів останньої інстанції. Вони змушені розширити підтримку економіки достатньою кількістю ліквідності. Оскільки нестача ліквідності зумовлена зникненням з ринків приватних інвесторів, уряд повинен їх замінити з метою недопущення нестабільності та економічного спаду. Тим більше, що уряд має можливість вкладати гроші на більший строк, і володіє значно більшими ресурсами. Негативною стороною таких вливань державних коштів є ймовірність зловживання з боку недобросовісних економічних агентів (наприклад, трансформація короткострокових кредитів у довгострокові депозити; фінансування надто ризикових заходів тощо).

З метою забезпечення економіки необхідним обсягом грошової маси можна запропонувати такі заходи:

- запровадження системи страхування банківських кредитів і значних дисконтів по забезпеченню;
- посилення контролю за фінансовими інститутами, які мають доступ до державних засобів;
- регулювання переліку активів, які можуть слугувати заставою для забезпечення кредитів.

Така підтримка необхідна і під час кризи, і в періоди підйому.

Таргетування державного боргу на більш низькому рівні. Для втілення заходів фінансового регулювання далеко не всі країни мають достатній "фіскальний простір". Ігнорування розміру державного боргу могло б порушити стійкість системи державних фінансів. З такими обмеженнями, як мінливість руху капіталів, велика внутрішня й зовнішня заборгованість, велика премія за ризик, зіштовхнулися не лише країни з нерозвиненим ринком та низьким доходом, але й деякі розвинені країни.

Деякі країни з розвинутою економікою, які зустріли кризу з великим рівнем заборгованості, мали обмежені можливості для застосування заходів бюджетно-податкової політики і нині зіштовхуються з проблемою важкого корегування ситуації, що склалася. Країни з нерозвиненим ринком (наприклад, деякі країни у Східній Європі), які проводили проциклічну фіскальну політику, що була викликана бумом споживання, змушені тепер скорочувати витрати й підвищувати податки, незважаючи на економічний спад. Деякі інші країни, що розвиваються, навпаки, увійшли в кризу з нижчим рівнем заборгованості. Більший фіскальний простір дозволив їм агресивніше застосовувати фінансову політику, не завдаючи шкоди стійкості системи державних фінансів та не викликаючи несподіваного припинення притоку капіталу. Саме тому необхідно переглянути цільові показники співвідношення боргу до ВВП. Швидше за все, слід орієнтуватися на більш низькі показники, ніж докризові.

Головний урок, який дала криза, полягає в необхідності достатнього "фіскального простору" і простору для варіації відсоткових ставок (недопущення рівності їх нулю). Якби уряди мали більше простору для зменшення відсоткових ставок та для здійснення більшої експансії фінансової політики, вони були б готові краще для боротьби з кризою. Тому цільовий рівень державного боргу повинен бути нижчим, ніж докризовий. Актуальним інструментом фінансового стимулювання стають не зростання державних витрат чи скорочення податкового навантаження, а підтримка відношення державного боргу до ВВП на сталому рівні.

Покращення дії автоматичних стабілізаторів. Нинішня криза загострює проблему, пов'язану з бюджетним стимулюванням за рахунок дискреційних заходів, застосування яких здійснюється з суттєвим лагом, а тому й запізно. Щоб підвищити ефективність бюджетно-податкової політики під час кризи, слід вдосконалювати дію автоматичних фіскальних стабілізаторів [3, с. 5].

Слід розрізняти власне автоматичні стабілізатори, які за своєю природою передбачають проциклічну зміну витрат чи податкових надходжень, та механізми, які лише дозволяють змінити розмір трансфертів чи податкових надходжень тільки після настання наперед визначених умов, які вказують на кризовий стан.

Автоматичні стабілізатори першого типу пов'язані з поєднанням еластичності податкових надходжень по ВВП зі стабільними видатками, програмами соціального страхування (пенсійні програми, на випадок безробіття тощо), а також існуванням прогресивної шкали оподаткування.

Головні способи посилити макроекономічний ефект таких стабілізаторів – збільшення державних витрат і посилення прогресивності оподаткування. Однак такі реформи будуть виправдані лише тоді, коли мотивом для їх здійснення є досягнення критеріїв справедливості та ефективності, а не просте посилення дії стабілізаторів.

Автоматичні стабілізатори другого типу видаються більш перспективними. Їхнє використання не пов'язане з указаними затратами. Це можуть бути заходи, спрямовані на домогосподарства з низькими доходами й фінансовими труднощами. Такі механізми повинні спрацьовувати тоді, коли визначені макроекономі-

чні показники досягають порогового рівня. Постає проблема вибору таких індикаторів й визначення їх порогових значень [5, с. 15].

Отже, глобальна фінансово-економічна криза виявила головні недоліки докризової макроекономічної політики й змусила замислитися над розробкою післякризових заходів, які повинні бути спрямовані на забезпечення стабільної різниці між потенційним і фактичним обсягом випуску, стабільної інфляції, а також на стимулювання сукупного попиту. Також необхідно контролювати велику кількість показників, у тому числі структуру економіки, ціни на активи, борговий тягар. Однак інструменти досягнення таких цілей повинні змінитися й урізноманітнитися, оскільки відбулася зміна пріоритетів у засобах макроекономічного регулювання на користь фінансової політики.

1. Радіонова І.Ф. Макроекономіка-2: навч. посіб. / І.Ф. Радіонова, Т.В. Бурлай, Є.В. Алімпієв. – Київ – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 424 с. 2. Радіонова І.Ф. "Не-кейнсіанський" підхід до економічної

стабілізації з використанням фінансових інструментів / І.Ф. Радіонова, Є.В. Алімпієв // Фінанси України. – 2009. – №4. – С. 42 – 52. 3. Baunsgaard Th. Automatic Fiscal Stabilizers. IMF Staff Position Note [Electronic resource] / Th. Baunsgaard, S. Symansky. – September 28, 2009. – 26 p. – Accessible at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2009/spn0923.pdf>. 4. Blanchard O. Rethinking Macroeconomic Policy. IMF Staff Position Note [Electronic resource] / O. Blanchard, G. Dell'Ariccia, P. Mauro. – February 12, 2010. – 19 p. – Accessible at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2010/spn1003.pdf>. 5. Blanchard O. Fiscal Policy for the Crisis. IMF Staff Position Note [Electronic resource] / O. Blanchard, A. Spilimbergo, S. Semansky, C. Cottarelli. – December 29, 2008. – 38 p. – Accessible at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2008/spn0801.pdf>. 6. Blanchard O. Real Wage Rigidities and the New Keynesian Model / O. Blanchard, G. Jordi // Journal of Money, Credit, and Banking, Vol. 39, Supplement. – 2007 – №1. – p. 36–65. 7. Eggertsson G., The Zero Bound on Interest Rates and Optimal Monetary Policy / G. Eggertsson, W. Michael // Brookings Papers on Economic Activity. – 2003 – №1. – p. 139–233. 8. Romer D. The Evolution of Economic Understanding and Postwar Stabilization Policy. In Rethinking Stabilization Policy, Federal Reserve Bank of Kansas City [Electronic resource] / D. Romer, C. Romer – 2002. – 68 p. – Accessible at: <http://www.kansascityfed.org/publicat/sympos/2002/pdf/S02RomerandRomer.pdf>.

Надійшла до редколегії 05.05.11

УДК 330.341.44+316.42

В. Филук, асп.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, КОНКУРЕНЦІЯ І ЕКОНОМІЧНА КОНЦЕНТРАЦІЯ: ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Розглянуто основні підходи до визначення поняття глобалізація та охарактеризовано її наслідки для економічного розвитку різних країн. Проаналізовано особливості впливу глобалізації на конкуренцію та концентрацію на національних та міжнародних товарних ринках. Розкрито роль держави та наднаціональних організацій у регулюванні цих процесів.

Ключові слова: глобалізація, економічна концентрація, ринкова концентрація, концентрація капіталу, конкуренція, вхідні бар'єри, лібералізація торгівлі, злиття та поглинання.

Рассмотрены основные подходы к определению глобализации и охарактеризованы ее последствия для экономического развития разных стран. Определены особенности влияния глобализации на конкуренцию и концентрацию на национальных и международных товарных рынках. Раскрыто роль государства и наднациональных организаций в регулировании этих процессов.

Ключевые слова: глобализация, экономическая концентрация, рыночная концентрация, концентрация капитала, конкуренция, барьеры входа, либерализация торговли, слияния и поглощения.

The paper examines main approaches to defining of globalization and characterizes its consequences for economic development of different countries. Special features of globalization impact on competition and concentration at national and international goods markets are analyzed. Role of national government and supranational organizations in regulation of these processes is exposed.

Keywords: globalization, economic concentration, market concentration, concentration of capital, competition, entry barriers, trade liberalization, mergers and acquisitions.

Глобалізація різних сфер суспільного життя, в тому числі й економічної, є однією з характерних тенденцій розвитку сучасної світогосподарської системи. Процеси, які відбуваються на глобальному рівні, безпосередньо впливають на рівень розвитку національних економік та функціонування їх внутрішніх ринків. За таких умов зростає роль і значення конкурентної політики, спрямованої на недопущення надмірного рівня концентрації ринків, зловживань ринковою владою домінуючими суб'єктами та антиконкурентних узгоджених дій між ними. При цьому регулювання конкурентного середовища має бути спрямоване на створення належних умов для динамічного розвитку національних компаній-виробників через систему захисних, протекціоністських та інших законодавчих ініціатив, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності цих компаній на національних, регіональних та світових ринках. Проблема полягає у тому, що всі заходи антимонопольної політики можливо здійснити на національному рівні, а на створених у результаті глобалізації міжнародних ринках, регулювання яких виходить за межі повноважень національних органів, вирішення цих завдань є практично неможливим. Саме тому виникає необхідність вивчення напрямів впливу глобалізації на структуру товарних ринків, на рівень економічного суперництва між суб'єктами господарювання, на концентрацію виробни-

цтва і капіталу, а також визначення важелів впливу національних, наднаціональних органів і міжнародних організацій на ці процеси з метою нівелювання негативних наслідків глобалізації та використання її переваг з максимальною вигодою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблема впливу глобалізаційних процесів на умови конкуренції та рівень концентрації на товарних ринках, а також роль держави у регулюванні цих процесів привертає дедалі більшу увагу вітчизняних та зарубіжних економістів. Питанням сутності глобалізації та її впливу на розвиток національних економік присвячені праці таких відомих економістів як О. Білорус, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Делягін, М. Долішній, В. Іноземцев, О. Лукашенко, А. Філіпенко, тощо. Комплекс наукових проблем, пов'язаних з дослідженням процесів конкуренції та економічної концентрації є предметом дослідження багатьох видатних науковців, у т.ч. лауреатів Нобелівської премії Дж. Стігліца та П. Кругмана, відомих зарубіжних та вітчизняних економістів С. Авдашевої, В. Базилевича, І. Владімірової, А. Герасименко, О. Горняк, А. Ігнатюк, І. Князевої, В. Лагутіна, Є. Н. Розанової, А. Шастітко та ін.

Однак, слід зазначити, що складність проблем та закономірностей розвитку процесів економічної концентрації та конкуренції на національному та глобальному